

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula III. Actus & potentia sunt in eodem genere

urn:nbn:de:bsz:31-102400

tibus divisibilibus; ex quò sensu non sequitur, actum infinitum dari posse. 2. In sensu, quem vocant, collectivò, ut dividi possit ita, ut tandem omnes partes sint divisæ simul, & h. m. respondet illi potentia actus completus, absolvens omnes continui partes, nullamque absque sectione relinquens; & hòc modò ad actum deduci non potest. Sed id itam potentiam frustraneã non facit, quia ne quidem est potentia ad actum hoc posteriori, sed tantùm priori modò, sicut patet ex t. 9. *Lib. I. de ortu & inter. & t. 57. L. III. Phys.* quo posteriori loco hæc notatu dignissima, & præsentem doctrinã plurimùm illustrantia habentur verba: *potestate autem non ita sumi debet, ut si hoc statua possit esse, quod hoc statua erit; ita & infinitum aliquod, quod actu futurum sit.*

REGULA III.

Actus & potentia sunt in eòdem genere.

I. Per genus hic intelligitur genus summum. Est enim sensus, ut constat ex lectione Autorum, qui illud usurpant, quòd potentia & actus sint in eòdem prædicamento. Cùm autem quodlibet prædicamentum suum peculiare habeat genus summum, idè idem est dicere, aliqua esse in eodem prædicamento, & in eodem esse genere summo.

II. Est autem admodum usitata hæc apud multos propositio, quam desumunt ex *XII. Metaph. & 26.* ubi docet Philosophus, eadem esse principia

cipia omnium generum, nempe materiam, formam & privationem. Cum ergo forma & privatio pertineant ad illud genus sive prædicamentum, ad quod pertinet ipsa res, colligunt hinc, ut ait Suárez, necesse esse, ut potentia etiam, sive materiale principium, ad idem semper prædicamentum pertineat.

III. Ponit istam propositionem expressè Thomæ, quando *Part. I. Quest. LXXVII. art. I.* ex eo probare conatur, potentias animæ realiter differre ab animâ. *Cum enim potentia & actus, inquit, dividant ens, & quodlibet genus entis, oportet ut ad idem genus referatur potentia & actus: & ideo si actus non est in genere substantiæ, potentia, quæ dicitur ad illud actum, non potest esse in genere substantiæ.*

IV. Manifestum hinc est, propositionem istam à Thomâ accipi de potentiâ tunc receptivâ, tunc activâ. Et ita expressè docent Cajetanus *ibid.* & Javellus *Lib. IX. Metaph. quest. I.*

V. In contrarium disputat Scotus *II. dist. XVI. q. I.* & in promptu sunt instantiæ. Primò enim, necesse est, dari potentiam receptivam, quæ substantia sit, ut actus ejus, quem recipit, in prædicamentò aliquò accidentis stabuletur. Sumamus quodcunque accidens, v. g. quantitatem. Id in substantiâ est tantquam in subjecto: sed quicquid est in aliquò, ut in subjecto, id est in eo receptum, quicquid autem, in aliquò recipitur, per potentiam

am recep
minis pa
igitur su
ceptivan
dens. Si
cùm om
quoque
am aliqu
stio, subst
niendum
tis substa
nitum.

VI. Se
Thomæ
distincte
animæ su
tum.

VII.
sententiâ
te. Ergo

VIII. C
quædam
tatis. Ea
catur. Su
deorsû, ve
Permane
ad quod
tegoriam
de re jam
am

am receptivam recipitur, quemadmodum ex terminis patet, nec à Thomistis negatur. Receptivum igitur substantia aliud accidens per potentiam receptivam, quæ vel substantia est, vel aliud accidens. Si illud, habemus quod volumus: si hoc, cum omne accidens sit in substantiâ, id ipsum quoque erit in substantiâ receptum per potentiam aliquam receptivam: de qua redit eadem quaestio, substantiane sit, an accidens, & sic vel deveniendum erit ad potentiam receptivam accidentis substantialem, vel dabitur progressus in infinitum.

VI. Secundò, Facultates animæ secundum Thomam sunt qualitates ab ipsâ anima realiter distinctæ, illi immediatè inhærentes. Ipsa igitur anima substantia est potentia receptiva qualitatum.

VII. Tertiò: Alia accidentia, ut qualitates, de sententiâ Thomæ insunt immediatè in quantitate. Ergò quantitas per seipsam ea recipit.

IX. Quartò, Gravitas & levitas sunt potentia quædam pertinentes ad prædicamentum qualitatis. Earum nullus actus in qualitibus collocatur. Sunt enim actus illarum vel motus sursum & deorsum, vel permanentia in loco seorsum & deorsum. Permanentia ad prædicamentum Ubi refertur ad quod etiam reducuntur illi motus, vel ad categoriam actionis aut passionis spectant. Quæ de re jam disputare nihil attinet. Idem asserendum

am

dum

dum de quibus vis potentiis, quæ secundum locum motrices sunt, sive sint progressivæ, sive expultrices, sive attractrices, &c.

IX. Javellus *loc. supra cit. & V. Metaph. q. XV.* & Suarez *disp. Metaph. XIV. s. II. c. 13.* distinguunt & statuunt potentiam passivâ cum actu, ad quem ex primariâ ratione & essentiâ suâ est ordinata, esse in eodem genere, & hoc modo potentiam materiæ ordinari ad actum substantialem, proptereaq; & ipsam esse substantiam, & intellectum ad actum intelligendi; utrumq; autem, tam intellectum scilicet, quàm actum intelligendi, qualitates esse. Quod si verò comparatur potentia cum actu, ad quem non est primariò ordinata aut instituta, tum posse esse potentiam & actum in diversis prædicamentis: sic materiam primariò & per se respicere formam substantialem, quia autem eam non possit recipere, nisi receptiva sit talis quantitatis, idèò secundariò respicere hanc vel illam quantitatem. Quantitatem ipsam non ad recipiendas qualitates, sed ad extendendas partes substantiæ, ut naturaliter non possint se se loco penetrare, esse primò institutam, ait Suarez.

X. Hanc doctrinâ in universum & sine ulteriori exceptione veram esse de potentiâ receptiva statuit. Quantum ad potentias activas verò expressè docet, posse eas per se & primò esse ad actum ordinatas, ut non sint cum illo in eodem prædicamento.

ament
quibus
dinatas

XI. I
tentia r
retur ac
suo gen
tur in il
dèò op
locetur.
ad actum
fectum,
se unum

XII.
untur p
eantur
zium, v
uni ad
Thom
nec Ari
patebit
gismus
tentia r
ctum ad
unū per
nere vel
ceptiva
illum, u
re & qu
toit. Erg

ramento, & adducit potentias locomotivas, de quibus supra §. II. X. quas primò ad actus suos ordinatas faterur.

XI. Rationem diversitatis assignat, quòd potentia receptiva per se ordinata ad actum comparatur ad illum, ut imperfectum ad perfectum in suo genere & quodammodò per se unum videatur in illo ordine constitutere cum suo acta, & idedò oporteat, ut cum eo sub eodem genere collocetur. At potentia activa per se etiam ordinata ad actum, non ordinatur, ut imperfectum ad perfectum, neque ut cum illo componat aliquid per se unum, sed ut causa extrinseca.

XII. Thomistæ nihil non excogitant & moluntur pro afferendâ præsentî propositione, ut taceantur suum Doctorem Angelicum. Sed Suarezium, virum liberioris iudicii, neque Magistro uni addictum, pro ea, in sensu imprimis, quò à Thomistis accipitur, tam sollicitò esse miror. cum nec Aristotelis sit, ut ipse fatetur, & postmodum patebit, nec ullo firmo nitatur argumento. Syllogisticus ex verbis, Suarezii est hic: Quacumq; potentia receptiva comparatur ad actum, ut imperfectum ad perfectum in suo genere, & quodammodò unum per se cum illo constituit, illa est in eodè genere vel prædicamento cum actu. Sed potentia receptiva per se ordinata ad actum, comparatur ad illum, ut imperfectum ad perfectum in suo genere & quodammodò unum per se cum illo constituit. Ergò.

XIII. Ut respondeamus, præmittimus primò ex Suarezio *disp. Metaph. IV. s. III. n. 14.* compositum ex substantiâ & accidente esse quodammodo ens per se, imò magis esse ens per se, quàm exercitum, domum, arborem, cui ramus alterius speciei insitus, quæ quodammodo entia per se esse docet. Quin ipsam quantitatem cum luce, vel colore, aut aliis accidentibus, quæ de sententiâ Thomæ & Suarezii ipsi immediatè insunt, imò quamlibet potentiam receptivam cum suo actu, sive per se ad illum ordinetur, sive non, facere quodammodo ens per se, ex disputatione & rationibus Suarezii *cit. n. 14.* adductis, nemo nõ colligere poterit.

XIV. Præmittimus secundò, potentiam receptivam bifariam considerari: 1. ut est receptiva; & sic sine exceptione quælibet est suo actu imperfectior, referturque ad eum, ut imperfectum ad perfectum, quia omnis potentia receptiva completur per suum actum, & melius se habet sub actu, quàm sine illo. 2. secundum esse absolutum; & sic quælibet, quæ primò ordinata est ad actum accidentalem, quales potentie animæ sunt, est eo perfectior, propterea, quod nulla hujusmodi est merè passiva; sed quælibet est simul activa & principium effectivum æquivocum actus. Ita Suarez *disp. XLIII. sect. VI. n. 19. & 20.* Utrumque igitur præsuppositum tanquàm ex sententiâ Suarezii prolacum accipiendum est, quicquid de veritate sit.

XV.

dicit, potest
fectum ac
ceptivâ, u
sa, propt
primò a
stantia re
fectior,
ad perfec
dò unum
prædicar
esse abso
falsa est,
lucis se l
cundum
habet S
paratur,
tuit cum
modum
est mino
ta ad act
ctior, u
non hab
ctum.

XVI.

per se n
ctum, u
recepti
re, quia

XV

XV. Jam quando Suarez in suo argumento dicit, potentiam receptivam comparari ut imperfectum ad perfectum, vel loquitur de potentia receptiva, ut est talis; & sic Major propositio est falsa, propterea, quod potentia qualibet, etiam non primo ad actum ordinata qualis quoque est substantia respectu accidentis, hoc modo est imperfectior, & sic refertur ad ipsum, ut imperfectum ad perfectum, & cum eo constituit quodammodo unum per se, nec tamen cum eo est in eodem predicamento. Vel loquitur de ea secundum esse absolutum: & sic non solum Major fortassis falsa est, propterea quod quantitas, quæ respectu lucis se habet ut potentia receptiva, fortassis secundum esse absolutum imperfectior est luce, ut habet Suarez *cit.* §. 20. atque ita cum luce comparatur, ut imperfectum cum perfecto, & constituit cum ea quodammodo unum per se, quemadmodum ex §. XIII. videre est; sed falsa quoque est minor, quia potentia receptiva per se ordinata ad actum accidentalem, absolute est eo perfectior, ut patet ex §. XIV. & per consequens sic non habet se ad illum, ut imperfectum ad perfectum.

XVI. Dicis; Etsi potentia receptiva ea, quæ per se non ordinatur ad actum, comparatur ad actum, ut imperfectum ad perfectum, quatenus est receptiva, non tamen ita comparatur in suo genere, quia non est in eodem genere cum actu. At

F

Suarez

Suarez requirit, ut potentia ita comparetur cum actu in suo genere.

XVII. Resp. Si in argumento Suarezii *in suo genere* idem est, quod *in eodem genere* sive *predicamento*, ut nimirum dicatur, potentiam comparari ad actum, ut imperfectum ad perfectum in eodem genere sive predicamento, palpabilis est petitio ejus, quod est in principio. Patet apud Suarezium illud, *in suo genere*, nihil aliud esse, quam quatenus est potentia receptiva.

XVIII. Possunt & hæ rationes afferri pro sententiâ Thomistarum. 1. Potentia per se ordinatur ad actum ab eo specificatur. 2. Ipsi proportionantur, ut loquuntur: sed res unius predicamenti specificari à re alterius predicamenti, aut proportionari ei nequit.

XIX. Respondeo: Gravitas specificatur per suum actum, eique proportionatur, licet in diversis sint predicamentis. Et quis negaverit, animam proportionem habere cum suis potentiis & actibus, quarum quidem receptiva est, & quibus perficitur? Cum iis tamen ex sententiâ Thomistarum non pertinet ad idem predicamentum. Anima rationalis, quæ res spiritualis est, specificatur à materiâ. Quidni ergo & substantia possit specificari per accidentia? Ad rationem in verbis Thomæ §. III. adductam postmodum respondebimus.

XX. Nos dicimus, de potentia & actu bifariam nos posse loqui, scilicet, ut considerantur in ab-

fracto vel
tentia ani
tiã & actu
discipulis
quid hæc
disputavit
esse actu v
tantum in
mero eas
est, quæ n
dem homi
actu est,
t. 19. que
vimus, ut
homo est
vã agentis
qui ante a
creatione
XXI. Ma
mas cum
tiam in eo
quuntur
dentibus
de forma
non de p
ita de reb
ita ut sibi
ut de ho
actu, no

tracto vel secundum se, ut materia & forma, potentia animæ, & actus eorum secundi. De potentia & actu hoc modo consideratis Thomas cum discipulis presentem regulam intelligunt. Sed quid hâc ratione de eâ sentiendum sit, hæcenus disputavimus. 2. Ratione rerum, quæ dicuntur esse actu vel potentia; & sic concedo, eas non tantum in eodem esse genere, sed & specie & numero easdem esse, quatenus eadem numero res est, quæ modò potentia est, modò actu, sicut idem homo est, qui olim potestate erat, jam autem actu est, quod patet ex ipso Aristotele *IX. Met. t. 19.* quem quoque præced. disp. Reg. III. allegavimus, ut & ex *XII. Metaph. t. 26.* Idem, inquam, homo est, qui in potentia passivâ materiæ & activâ agentis erat, & qui jam est actu, sicut & Adam qui ante creationem in potentia activâ Dei, post creationem autem actu fuit, idem homo fuit.

XXI. ubi sciendum, quod sicut, quando Thomas cum discipulis suis asserunt, actum & potentiam in eodem esse predicamento vel genere loquuntur de potentia & actu sibi invicem respondentibus, ut de actu videndi & potentia videndi, de forma substantiali & potentia ejus receptiva, non de potentia videndi & de forma substantiali: ita de rebus, quæ actu & potentia esse dicuntur, ita ut sibi invicem respondeant & opponantur, ut de homine, v. g. Petro potentia, & de Petro actu, nobis sermonem esse. Non sunt idem specie

cie, multò minus numero, equus actu, & hon-
 potentia. Neque ad idem prædicamentum per-
 tinent homo actu, & virtus, quæ potentia est, cum
 in iis actu esse, & potentia esse non opponantur,
 neque sibi invicem respondeant.

XXII. Jam & ad argumentum Thomæ §. I. pro-
 propositum respondemus, concedendo, actu
 & potentiam ens & quodlibet genus entis di-
 dere, quatenus omne ens actu est vel potentia
 neque ullum est genus entis, quod non continetur
 at ea, quæ actu vel potestate sunt; sed non necesse
 esse est, ut ipsa potentia & actus, per quæ actu
 vel potentiâ res esse dicuntur, ad idem pertineant
 genus sive prædicamentum, quod evidens est in
 prædicamento agere. Ita enim agens, vel ipsum
 agere, ut scribere vel ædificare, est actu vel potestate,
 ut potentia agendi non contineatur in prædicamento
 agere, ad quod actus ejus nempe ipsum agere
 pertinet, sed in prædicamento quatenus agens
 tatis. Quòd si ex eò, quòd actus & potentia dividunt
 ens, & omne genus entis, sequeretur, actu
 & potentiam in eodem esse prædicamento, necesse
 esse esset, quamlibet potentiam, etiam eam, quæ
 quam non primò ad actum præferri docent, id est
 cum ipsò occupare prædicamentum, cum & huiusmodi
 potentia in numero potentialium sunt, quæ ens &
 quodlibet genus entis dividunt, quod tamen, ut à
 veritate alienum, illi ipsi, quos contra jam disputamus,
 repudiant.

nè est actu
 quòd generat
 tiam com
 Docet ibi
 rum eadem
 logià quæ
 materiam
 autem, r.
 men, ut if
 materia fi
 actu com
 sit album
 jectum, sive
 cies. Hic
 re substan
 litates fun
 ad format
 ita se habe
 nem. Ex
 bis Philos
 dem semp
 contrariu
 id, quod u
 alibi & nig
 tenebraru
 sicut & aë
 re prædic
 sequentia

XXIII. Sed & *textus 26. Lib. II. Metaph.* plane est ἀπεγοδιόνοος. Non enim docetur ibi, in quò genere actus stabulatur, in eòdem & potentiam comprehendi, neque id ex eo colligi potest. Docet ibi Philosophus, omnium prædicamentorum eadem esse principia, non similiter, sed analogià quãdam, eaque principia *t. 22.* dixerat esse materiam, formam & privationem, in præsentia autem, *t. 26.* ait, esse potentiam & actum, ita tamen, ut ista duo cum illis tribus coincident, cum materia sit ens potentiã, forma & privatio sub actu comprehendantur. Ut in genere colorum sit album forma, nigrum privatio, materia & obiectum, sive id, quod potentiam importat, superficies. Hic datur analogia inter principia in genere substantiarum, & in genere colorum, qui qualitates sunt. Sicut enim se habet materia prima ad formam substantialem & privationem ejus: ita se habet superficies ad albedinem & nigredinem. Ex quibus patet, tantum abesse, ut ex verbis Philosophi colligi possit, potentiam esse ejusdem semper prædicamenti cum actu, ut potiùs contrarium indè inferatur, cum expressè dicat id, quod ut materia & potentia se habet, respectu alibi & nigri esse superficiem, respectu luminis & tenebrarum aërem. At colores & superficiem, sicut & aërem & lumē in diversis domicilia habere prædicamenti, extra dubium est. Et quæ consequentia: forma & privatio ad idem pertinent.

prædicamentum. Ergo & potentia vel materia-
rum? Quod si ex hoc loco probare velint, quod
privatio spectat ad prædicamentum, in quo
habitus sive forma, ideo & potentiam ad illu-
psum pertinere, cogentur admittete, quamlibet
potentiam, etiam illam, quam primò actum
respicere dicunt, in eo contineri prædicam-
to, in quo constituitur actus, cùm doctrina
Philosophi generalis sit, & non restricta
potentiam quam primò ad actum referri a-
runt.

REGULA IV.

Alia actus, alia potentie causa est.

I. Quod Luna obscurari & privari lumine
est, hujus potentie causa est ipsa natura luna-
cundū hanc enim, cū proprio lumine destituitur,
apta est tum lumen, tum privationem lumen
recipere: quod actu obscuratur, & lumen
mittit, inde provenit, quod inter eam & Sole
à quo illuminatur, terra interponitur, quæ si
opacitate non permittit radios Solis ad Lunæ
pus penetrare. Potentia putrescendi in corpori
mixtis causā habet æternam, ipsam nimirum
poris mixti naturam: at putredinis causa ex
corpus mixtum est constituta, calor nimirum
corporis ambientis proprium & naturale
calorem in humidō corrumpens. Sic non
dem causa est risus, & aptitudinis ad ridendum.

Hujus
illius ver
ov, sive
mine co

II. Est
sa actus,
quæstio
simplici
non red
rationis
potius t
spondeb
ridere, c
In aliis

Cu

I. Si
& Dei d
tur, int
per pot
hilo, h
tentia p
siva esse
nz ada
Dico a
aliquid
sivā,

H